

Diàleg

Per les elits i contra l'elitisme

Valentí Puig

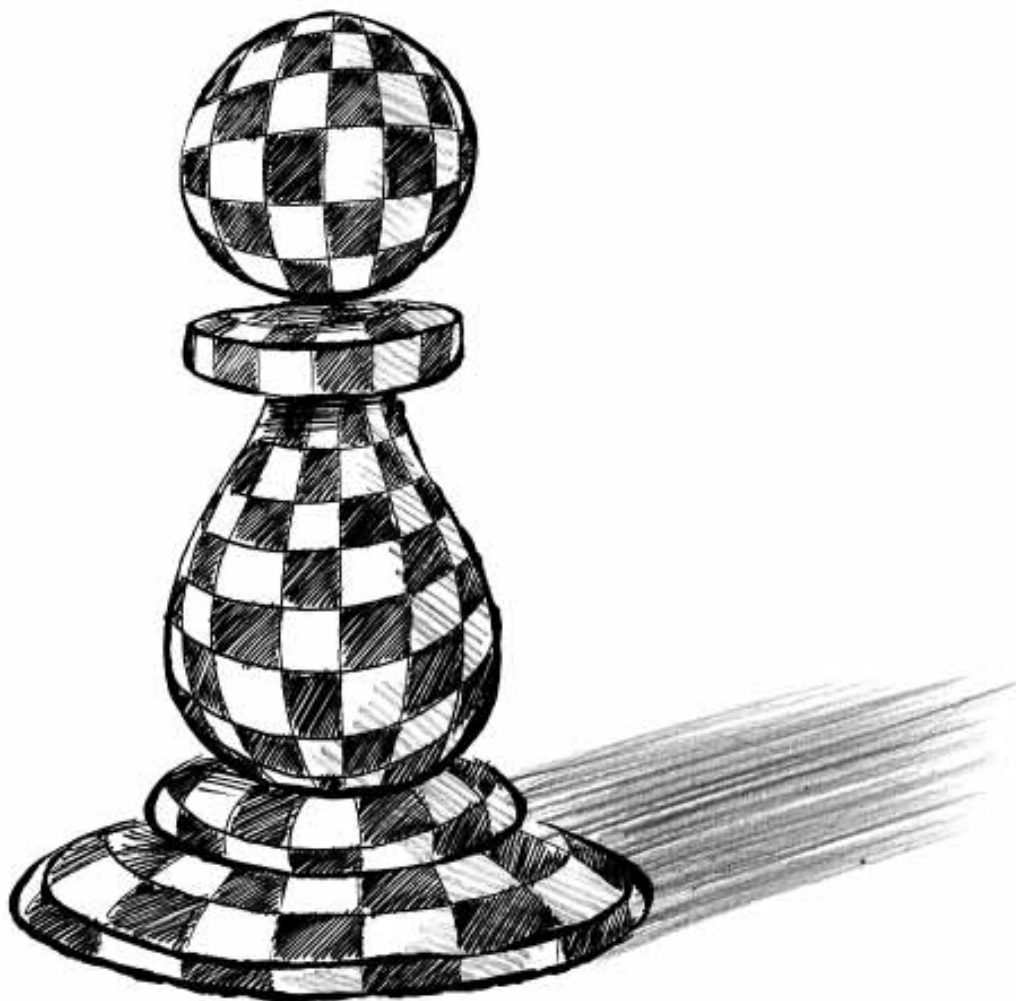
Algunes vegades sospito que aquí i ara hem entrat de ple en les característiques del Baix Imperi Romà, temps de masses i d'esglaiosa homogeneïtat. Com deia Ortega, les reconstruccions lingüístiques posen en evidència una increïble simplificació del mecanisme gramatical del llatí vulgar, si ho comparem amb el llatí clàssic. La complexitat saborosa és suplantada per un parlar plebeu, de mecanisme molt fàcil, feixugament mecànic, per una gramàtica infantil. Era una llengua –deia Ortega– sense llum ni temperatura. Jo diria que és la llengua més eficaç per a les noves demagògies. Al meu parer, allò que en diríem cultura catalana és ara al seu penúltim entreforc. Per sort, la lectura de llibres com *L'últim Evangeli* d'Hèctor Bofill –premi Josep Pla d'enguany– ens poden fer pensar que no és definitiu l'acanalament de cap a un món de tot a cent, xaró, inarticulat, vocacionalment d'esquena a la complexitat i a l'excel·lència.

Sabem que, sigui com sigui, hi haurà individus, homes lliures, que voldran perpetuar i donar nova vida a tot allò que ens ve del passat i que ens fa poder ser el que som, però qui sap si aquesta voluntat ara tan dispersa d'un grapat d'individus pot a la llarga mantenir la realitat d'una cultura entesa com a part d'una civilització. No sé si ja hem entrat en la ficció d'una cultura virtual. Fem *com si* realment la cultura catalana fos sòlida i consistent, fem *com si* tingués interlocutors socials estables i creïbles, fem *com si* la “normalització lingüística” hagués aconseguit una certa alfabetització però sense generar lectures.

Aleshores, qui han de ser els lectors d'Hèctor Bofill? Potser siguin, per una banda, part d'una generació que –com diu Tullius a *L'últim evangeli*– els toca assistir a la culminació i el fracàs de dues o tres utopies, fills futurs d'una història que ha anat contra la magnificència de l'univers. Li han as-

signat el número 4 de la sèrie Tullius, fa d'arqueòleg, justament quan ha quedat trencat el vincle entre poder i territori. Això és segles enllà, per contrast amb la Barcelona de demà passat. És un univers de jurisdiccions planetàries i de jerarquies sense límit. Norbel·li és el fundador de l'Autoritat. La novel·la d'Hèctor Bofill és –entre tantes altres coses– una reflexió sobre la Llei, l'Autoritat, l'Ordre i el Poder, una consideració radical sobre l'afany de justícia i el contrast permanent de

“Per sort, la lectura de llibres com ‘L'últim Evangeli’ d'Hèctor Bofill —premi Josep Pla d'enguany— ens poden fer pensar que no és definitiu l'acanalament de cap a un món de tot a cent, xaró, inarticulat, vocacionalment d'esquena a la complexitat i a l'excel·lència”

ANTHONY GARNER

la injustícia infinita. I a llarga, llegim, “el poder més subtil és el més invulnerable”. Les patologies morals del nostre temps troben en el futur inventat per Hèctor Bofill la confirmació de les intransigències. Les sectes han esmicolat l'esperança d'una veritat. I al món futur de Bofill, les elits pateixen d'amnèsia. Tot és un combat de redempcions contra oblits. Hedo-

nismes, pulsions herètiques, impiesats.

Pareto distingia entre l'elit governant i l'elit no governant, que podia incloure per exemple l'elit del món dels escacs. Sigui pel que sigui, si deixam de banda l'elit governant, el caràcter d'una societat és el caràcter de la seva elit. La seva història és també la història de la seva elit. Ara bé, com

diuen els qui han llegit bé Pareto, la vertadera elit d'una societat mai no és estàtica. Vet aquí per quina raó podem sostenir que defensar la necessitat d'elits no és fer elitisme, precisament perquè anem per sort de cap a un món de sistemes meritocràtics. Hèctor Bofill parla d'això quan diu que pertany a la generació dels imparables. Potser no trepitjaran els salons del mimetisme barceloní ni tindran a l'abast l'orella del poder, però són aquí per certificar que la lliure circulació de les elits és imprescindible per a una societat cohesiva i emprenedora, una societat amb qualitat intel·lectual.

Ben aviat veurem arraconats a les golfes els pitarrs postmodernistes, els ruralistes disfressats de literatura energètica i la literatura del xantatge sentimentalista. De fet, confondre la literatura amb la radiofonia és un error de dimensió menor si ho comparem amb l'eixam de polítiques culturals que hem sentit explicar i que per desgràcia tornarem a veure quan arribin les campanyes electorals. He de confessar que he arribat a la conclusió que totes les polítiques culturals són una espècie de *play station* que permet tenir distrets els nens de la casa mentre els grans fan la sesta. Al capdavant, potser calgui fer ús del bulldozer per refer la trama institucionalitzada que fa gairebé impracticable una cultura permeable a l'ambició i l'exigència.

Amb Hèctor Bofill retornem a la literatura del coneixement tot i que convé discrepar del personatge de *L'últim Evangeli* quan diu que la memòria no funda res que mereixi subsistir. En contra podríem aduir que la memòria és una peça essencial de l'autoexigència. Sense exigència no hi ha qualitat i per tant privilegi d'excel·lir. Sense els deures de la memòria ens condemnem a la vulgaritat i la barroeria, a l'existència igualitària. Hi ha una literatura que escatima el talent i una literatura magnànima –com és, per exemple, el cas d'Hèctor Bofill– amb el rigor, la bellesa i vida noble. Potser sí que algun dia –com succeeix a *L'últim Evangeli*– el Planeta Mare serà destruït.

Diu la veu del futur-present galàctic: “Hem viscut sempre per arribar al moment anterior a l'extinció de l'Univers”. Tot i així, hi ha la voluntat de refer virtualment el Planeta Mare. Per extrapolació, el Planeta Mare podria ser la literatura i, més en concret, la literatura del coneixement.